

Sygn. akt **III AUa 400/21**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Wiesława Stachowiak

Sędziowie: Renata Pohl

Roman Walewski

Protokolant: Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2023 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **B. T.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.**

o emeryturę pomostową

na skutek apelacji B. T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 16 lutego 2021 r. sygn. akt VII U 2013/20

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania.

Roman Walewski	Wiesława Stachowiak	Renata Pohl
----------------	---------------------	-------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 lipca 2020 r. o znaku (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. po rozpoznaniu wniosku z dnia 3 lipca 2020r., odmówił **B. T.** prawa do emerytury pomostowej.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że B. T. nie spełnił warunków, wynikających z przepisu art. 4 w zw. z art. 49 ustawy pomostowej, mianowicie po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej, na dzień 1 stycznia 2009 r. nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, wynoszącego co najmniej 15 lat w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej, wymienionego w załączniku nr 1 lub nr 2 do ustawy pomostowej i nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą. Do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, w rozumieniu art. 4 w zw. z art. 49 ustawy pomostowej, ZUS nie zaliczył pracy w okresie od 1 lipca 1978 r. do 28 lutego 2002 r., ponieważ pracodawca nie potwierdził, że w tym okresie wnioskodawca wykonywał pracę, wymienioną w załączniku nr 1 lub 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Na podstawie dowodów, dołączonych do wniosku, ZUS przyjął za udowodniony sumaryczny staż pracy w liczbie 44 lat, 5 miesięcy i 24 dni.

B. T. wywiódł odwołanie od powyższej decyzji, nie zgadzając się z ustaleniami organu rentowego co do braku właściwej adnotacji na świadectwach pracy. Odwołujący zajął stanowisko, że zgodnie z art. 51 pracodawca w świadectwie pracy i świadectwie pracy w szczególnych warunkach z dnia 19 grudnia 2019 r. zawarł informację o okresie wykonywanej przez niego pracy w szczególnych warunkach. Odwołujący podniósł przy tym, że przed 1 stycznia 2009 r. wykonywał pracę, wymienioną w załączniku nr 1 i 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Nadto, z zaskarżanej decyzji wynika, że organ rentowy zaliczył staż pracy w szczególnych warunkach. Odwołujący wniósł o uwzględnienie odwołania.

Wyrokiem z dnia 16 lutego 2021 roku w sprawie o sygn. akt VII U 2013/20, Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia:

B. T. urodził się (...), z zawodu jest mechanikiem taboru kolejowego, pracę zawodową rozpoczął z dniem 1 września 1975 r. w (...) S.A. Zakładzie (...) w P.. W trakcie tego zatrudnienia, w okresie od 28 kwietnia 1983 r. do 3 kwietnia 1984 r. odwołujący odbywał zasadniczą służbę wojskową. Stosunek pracy ustał w wyniku rozwiązania z przyczyn dotyczących zakładu pracy, z dniem 28 lutego 2002 r.

W okresie od 9 marca 2002 r. do 4 października 2002 r. odwołujący był zarejestrowany jako osoba bezrobotna w powiatowym urzędzie pracy. Następnie w okresie od 5 października 2002 r. do 28 lutego 2004 r. odwołujący pracował kolejno w (...) S.A. w G. i (...) w G. jako pracownik fizyczny, po czym ponownie był zarejestrowany w powiatowym urzędzie pracy.

W okresie od 19 października 2004 r. do 31 lipca 2013 r. odwołujący był zatrudniony z przerwami m.in. w P. D. w G., Powiatowym Zarządzie Dróg w G. i (...) G. jako robotnik, po czym z dniem 12 sierpnia 2013 r. podjął pracę w Spółdzielni (...) w K., gdzie pracuje do chwili obecnej.

Decyzją z dnia 20 czerwca 2007 r. o znaku (...) -2004, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. ustalił B. T. kapitał początkowy, który na dzień 1 stycznia 1999 r. wyniósł 109.639,31 zł.

W dniu 3 lipca 2020 r. do organu rentowego wpłynął wniosek odwołującego o przyznanie emerytury pomostowej. Na dzień złożenia wniosku B. T. miał ukończone 60 lat i nie miał rozwiązanego stosunku pracy.

Decyzją z dnia 31 lipca 2020 r. o znaku (...) organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej, albowiem B. T. nie rozwiązał stosunku pracy i nie udowodnił wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze po dniu 31 grudnia 2008 r. w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, tj. ujętej przez ustawodawcę w załączniku nr 1 lub 2 do tej ustawy, ani 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze na dzień 1 stycznia 2009 r. (w świetle art. 4 oraz art. 4 w zw. z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych).

Decyzja ta stanowi przedmiot zaskarżenia w niniejszym postępowaniu.

B. T. nadal pozostaje w stosunku pracy.

W oparciu o wyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy wskazał, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z przepisem art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla ubezpieczonych, urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., zatrudnionych w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, z wyjątkiem ubezpieczonych mających prawo do emerytury na warunkach określonych w art. 32, 33, 39, 40, 46, 50, 50a i 50e, 184 oraz w art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, zostaną ustanowione emerytury pomostowe.

Zasady nabywania prawa, ustalania wysokości i wypłaty emerytur pomostowych, reguluje ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1924 t.j.), zwana dalej ustawą pomostową, która weszła

w życie z dniem 1 stycznia 2009 r. W ustawie tej – w art. 3 ust. 1 i ust. 3, ustawodawca zawarł nową definicję pracy w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze.

Jednocześnie ustawodawca określił nowy wykaz prac w szczególnych warunkach, stanowiący załącznik nr 1 do ustawy pomostowej oraz nowy wykaz prac o szczególnym charakterze, ujęty w załączniku nr 2. Jedynie wykonywanie prac, wymienionych w tych załącznikach, uprawnia do uzyskania emerytury pomostowej.

Sąd Okręgowy stwierdził następnie, że zgodnie z przepisem art. 4 ustawy pomostowej, prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1. urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
2. ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
3. osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
4. ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
5. przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
6. po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
7. nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Jednocześnie w myśl przepisu przejściowego art. 49 ustawy, prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

1. po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
2. spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12;
3. w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Zdaniem Sądu Okręgowego – jak wynika z przepisu art. 4 ustawy pomostowej, możliwość nabycia prawa do emerytury pomostowej mają co do zasady (za wyjątkiem tancerzy zawodowych, ubezpieczonych z tytułu działalności artystycznej) jedynie te osoby, które wykonują prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w ramach stosunku pracy.

Sąd I instancji wskazał, że B. T. w odwołaniu od decyzji z dnia 31 lipca 2020 r., wbrew ustaleniom organu rentowego podnosił, że spełnia kryterium wykonywania pracy w szczególnych warunkach po dniu 31 grudnia 2018 r. i na dzień 1 stycznia 2009 r. legitymował się 15 – letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, co – jak wskazał, wynika wprost z zaskarżonej decyzji organu rentowego. Odwołujący jednakże nie wskazał, że mimo złożenia wniosku o emeryturę pomostową, a następnie wniesienia odwołania, nadal pozostaje w stosunku pracy ze Spółdzielnią (...) w K.. Pracodawca okoliczność tę potwierdził nadto w piśmie z dnia 27 stycznia 2021 r.

Jak zważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 marca 2019 r. sygn. I UK 3/18, prawo do emerytury pomostowej powstaje najwcześniej w dniu rozwiązania stosunku pracy i nie przysługuje przed spełnieniem tego warunku. Jednocześnie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 grudnia 2018 r. sygn. II UK 386/17 miał także na uwadze to, że artykuł 4 pkt 7 ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych uzależnia nabycie prawa do emerytury pomostowej

od jednorazowego rozwiązania stosunku pracy, nie stawia natomiast wymagania dalszego niepozostawiania w zatrudnieniu w dacie złożenia wniosku emerytalnego lub wydania decyzji przez organ rentowy. Przyjęcie odmiennej, rozszerzającej, wykładni tego przepisu oznaczałoby ustanawianie dodatkowych kryteriów nabycia uprawnień emerytalnych nieprzewidzianych w art. 4 ustawy pomostowej.

Reasumując powyższe, wobec braku rozwiązania przez odwołującego stosunku pracy, Sąd Okręgowy nie mógł prowadzić postępowania ustalającego w zakresie okresów wykonywania przez B. T. pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, nie zmierzałoby to bowiem do wszechstronnego rozpoznania sprawy i do jej rozstrzygnięcia. Kwestia ta będzie podlegała dopiero badaniu po spełnieniu przez odwołującego zasadniczego warunku – rozwiązania stosunku pracy. Wówczas też ocenie będzie podlegało to, czy B. T. spełnia wszystkie kryteria, wynikające z art. 4 lub art. 4 w zw. z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, umożliwiające mu przyznanie prawa do tego świadczenia.

W konsekwencji Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. nie znalazł podstaw do uwzględnienia odwołania B. T. od decyzji organu rentowego z 31 lipca 2020 r. o znaku (...) i je oddalił.

Apelację od powyższego wyroku, w całości, złożył odwołujący wnosząco jego zmianę i przyznanie prawa do emerytury pomostowej. Apelujący argumentował, że błędnie odmówiono mu prawa do emerytury pomostowej, w sytuacji gdy spełnił wszystkie wymagane prawem przesłanki, a jedynie nie rozwiązał stosunku pracy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja skutkuje uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że postępowanie apelacyjne ma merytoryczny charakter i jest dalszym ciągiem postępowania rozpoczętego przed sądem pierwszej instancji. Zgodnie z treścią art. 378 § 1 k.p.c., sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Rozważając zakres kognicji sądu odwoławczego, Sąd Najwyższy stwierdził, iż sformułowanie „w granicach apelacji” wskazane w tym przepisie oznacza, iż sąd drugiej instancji między innymi rozpoznaje sprawę merytorycznie w granicach zaskarżenia, dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestaje na materiale zebranym w pierwszej instancji, ustala podstawę prawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji oraz kontroluje poprawność postępowania przed sądem pierwszej instancji, pozostając związany zarzutami przedstawionymi w apelacji, jeżeli są dopuszczalne, ale biorąc z urzędu pod uwagę nieważność postępowania, orzeka co do istoty sprawy stosownie do wyników postępowania (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 roku w sprawie o sygn.. akt III CZP 49/07, OSN 2008/6/55).

Istotą niniejszej sprawy jest ustalenie, czy odwołującemu przysługuje prawo do emerytury pomostowej.

Należy wskazać, że Sąd Okręgowy wobec braku rozwiązania przez odwołującego stosunku pracy, nie przeprowadził postępowania dowodowego w zakresie okresów wykonywania przez B. T. pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, uznając, że kwestia ta będzie podlegała dopiero badaniu po spełnieniu przez odwołującego zasadniczego warunku - rozwiązania stosunku pracy. Zdaniem Sądu I instancji wówczas ocenie będzie też podlegało to, czy B. T. spełnia wszystkie kryteria, wynikające z art. 4 lub art. 4 w zw. z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych. Sąd Okręgowy uznał zatem, że po ustaleniu, że wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy, nie istnieje obowiązek prowadzenia postępowania celem oceny spełnienia pozostałych przesłanek przyznania świadczenia.

Sąd Apelacyjny stwierdza, że co do zasady stanowisko powyższe na dzień orzekania przez Sąd Okręgowy było w pełni prawidłowe, jednakże straciło ono w sprawie aktualność z uwagi na zmianę prawa materialnego w toku postępowania międzyinstancyjnego, przy czym już po wydaniu zaskarżonego wyroku. Powyższa zmiana w zakresie prawa materialnego polegała na uchyleniu przepisu stanowiącego podstawę wydania zaskarżonego wyroku.

Istotnym jest, że pkt 7 ujęty w treści art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych (t.j. Dz. U. z 2023 roku, poz. 164) został uchylony na mocy art. 1 pkt 1 ustawy z 9 marca 2022 roku (Dz.U. z 2022 roku, poz. 755) zmieniającej ustawę z dniem 20 kwietnia 2022 roku. Tym samym powyższe doprowadziło do tego, że od 20 kwietnia 2022 roku, na skutek utraty mocy art. 4 pkt 7 ww. ustawy, nie jest wymagane, aby z osobą, która ubiega się o przyznanie jej świadczenia w postaci emerytury pomostowej nastąpiło na dzień złożenia wniosku rozwiązanie stosunku pracy.

Zaznaczyć należy, że przepis art. 5 ustawy zmieniającej stanowi, że do postępowań wszczętych na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach pomostowych i niezakończonych wydaniem decyzji prawomocnej przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy art. 28 ust. 1a i 1b ustawy o emeryturach pomostowych, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

O ile w dacie wydania zaskarżonej decyzji, jak również wyroku Sądu Okręgowego brak rozwiązania stosunku pracy samodzielnie stanowił przesłankę uniemożliwiającą przyznanie ubezpieczonemu emerytury pomostowej, o tyle obecnie (na dzień orzekania przez Sąd Apelacyjny) kontynuowanie przez ubezpieczonego zatrudnienia takowej przeszkody już nie stanowi (art. 316 k.p.c.).

Z uwagi na dokonane przez ustawodawcę zmiany, stanowisko Sądu Okręgowego co do tego, iż Sąd pierwszej instancji był zwolniony od badania spełnienia przez odwołującego pozostałych przesłanek wymaganych do przyznania świadczenia, jest obecnie nieaktualne. Tym samym z uwagi na fakt, iż Sąd Okręgowy nie przeprowadził w ogóle postępowania dowodowego w tym zakresie, koniecznym było na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylenie zaskarżonego wyroku celem przeprowadzenia całości postępowania dowodowego.

Konieczność dokonania wyczerpujących ustaleń faktycznych co do okresów wykonywania przez B. T. pracy w szczególnych warunkach oraz spełnienia przesłanek prawa do emerytury pomostowej, na podstawie całokształtu materiału dowodowego sprawy, oznacza konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, co stanowi podstawę do uchylenia zaskarżonego wyroku (art. 386 § 4 kpc). Dokonanie niezbędnych w sprawie ustaleń co do przesłanek prawa do wnioskowanego świadczenia, których Sąd I instancji nie badał, pozwoli na ocenę czy odwołujący je spełnia, a tym samym czy zaskarżona decyzja może być zmieniona poprzez przyznanie mu emerytury pomostowej od daty ustania ostatniej przeszkody, to jest od 20 kwietnia 2022 r. (kiedy to ustawodawca wyeliminował pkt 7 art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych stanowiący jedyną przesłankę ustaloną przez Sąd I instancji).

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Roman Walewski	Wiesława Stachowiak	Renata Pohl
----------------	---------------------	-------------